

Χαιρετισμός στην παρουσίαση του Κώδικα Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού και Οδηγού Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών 13/6/14

Άριστος Τσιάρτας, Επικεφαλής Αρχής κατά των Διακρίσεων, Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως

Είναι με ιδιαίτερα χαρά που χαιρετίζω, εκ μέρους της Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τη σημερινή εκδήλωση παρουσίασης του Κώδικα Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού και του Οδηγού Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών. Η παρουσίαση του Κώδικα είναι δηλωτική του αυξημένου ενδιαφέροντος του Υπουργείου για αντιμετώπιση ενός φαινομένου σύνθετου και πολύμορφου που διακυβεύει τις δημοκρατίες αρχές και αξίες του σχολείου αλλά και τη κοινωνική συνοχή.

Όταν γίνεται λόγος για ρατσισμό στο σχολείο, συνήθως το θέμα συνδέεται με την παρουσία στο σχολείο παιδιών μεταναστών και παραπέμπει στις διακρίσεις που υφίστανται αυτοί ειδικά οι μαθητές σ ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο μπορούν να εκδηλωθούν στάσεις και συμπεριφορές αρνητικές ή απορριπτικές προς τους ίδιους.

Βέβαια τις πιο πολλές φορές τα στοιχεία και οι αιτίες που δυνάμει ευνοούν, ενισχύουν ή νομιμοποιούν τέτοιες στάσεις και συμπεριφορές βρίσκονται εκτός σχολείου, αποτελούν αποτέλεσμα σύνθετων κοινωνικών διαδικασιών που δεν συγκροτούνται αποκλειστικά μέσα από την εκπαίδευση. Εκδηλώνονται όμως στο σχολικό περιβάλλον και θα πρέπει να τύχουν της ανάλογης διαχείρισης με βάση θεμελιώδεις αρχές και αξίες της εκπαιδευτικής διαδικασίας .

Το κυπριακό σχολείο σήμερα χαρακτηρίζεται από πολλαπλές μορφές ετερότητας. Το ζήτημα δεν αφορά μόνο τα σχολεία και τους μαθητές μεταναστευτικής καταγωγής αλλά αφορά όλες τις μορφές και εκφάνσεις ετερότητας που χαρακτηρίζει μια κοινωνία και ένα σχολικό περιβάλλον. Σήμερα με πολλούς, ποικίλους και διαφορετικούς τρόπους η διαφορετικότητα, στις ποικίλες όψεις της, αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνίας μας και του σχολείου. Είναι πλέον ορατό κομμάτι της καθημερινότητας μας. Ως τέτοια αναζητά και δικαιούται αποδοχής, αναγνώρισης, σεβασμού και προστασίας.

Δεν θα πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε ότι στην εξαιρετικά κρίσιμη συγκυρία που διέρχεται ο τόπος η κυπριακή κοινωνία καλείται να διαχειριστεί ορθολογικά τις μεταναστευτικές ροές και να εντάξει στους κόλπους της μετανάστες με εδραιωμένη παραμονή. Σε αυτές τις ρευστές και υπο διαμόρφωση συνθήκες είναι σημαντικό να διαλυθούν οι φόβοι που διατρέχουν ένα κομμάτι της κοινωνίας μας ότι η συμβίωση

με τον άλλο είναι επικίνδυνη και να πειστεί ότι η ξενοφοβία και ο ρατσισμός αποτελούν επικίνδυνα φαινόμενα που διαταράσσουν την κοινωνική συνοχή.

Σε κάθε περίπτωση οι απαντήσεις στα ζητήματα αυτά δεν μπορούν να αναζητηθούν μόνο στο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων έχει επιδείξει πράγματι θετικό έργο. Οι απαντήσεις σε τέτοια ζητήματα προϋποθέτουν μια γενικότερη αναθεώρηση του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζουμε, προσεγγίζουμε, διαχειριζόμαστε και εντάσσουμε στην δική μας κοινωνία την εθνοπολιτισμική ποικιλία ή διαφορετικότητα.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα το σχολείο, είναι αποδεκτό ότι η μαζική παρουσία μαθητών μεταναστευτικής προέλευσης λειτούργησε θετικά σε πολλαπλά επίπεδα. Επέδρασε μάλιστα καταλυτικά στο να αναδειχθούν προβλήματα, να τεθούν ερωτήματα ως προς τη στάση μας απέναντι στη διαφορετικότητα. Στην καθημερινότητα της σχολικής κοινότητας η ετερογένεια αποτελεί πλέον συστατικό και εδραιωμένο στοιχείο. Ως τέτοια δημιούργησε και εξακολουθεί να παράγει εντάσεις και κλυδωνισμούς στο συνολικό εκπαιδευτικό μας σύστημα το οποίο συγκροτήθηκε και λειτουργεί με βάση την αρχή της ομοιογένειας ως συνάρτηση της πολιτικής και ιστορικής μας συγκυρίας.

Εάν μάλιστα ως ρατσισμό δεχτούμε την καθημερινή μικρή η μεγάλη, συμβολική ή πραγματική βία η διακρίσεις που υφίστανται διαφορετικές κατηγορίες του πληθυσμού λόγω στοιχείων που συνθέτουν τη διαφορετικότητά τους και που οδηγεί στον αποκλεισμό, στην περιθωριοποίηση και την αδυναμία απόλαυσης δικαιωμάτων τότε μπορούμε να πούμε ότι ρατσισμός παραμονεύει καθημερινά παντού και κατά συνέπεια και στο σχολείο.

Σε αυτές τις συνθήκες το ζητούμενο είναι η αναγνώριση του προβλήματος και όχι η συσκότιση του, η καταγραφή και ανάλυση του σε όλες του τις εκφάνσεις, η αναζήτηση και υιοθέτηση μέτρων που θα καταπολεμούν και θα προλαμβάνουν τις διακρίσεις ενώ παράλληλα θα ευνοούν και ενισχύουν τη σχολική ένταξη όλων των κατηγοριών μαθητών.

Ως η αρμόδια Εθνική Αρχή Καταπολέμησης του Ρατσισμού και των Διακρίσεων επισημάναμε εδώ και πολλά χρόνια ότι τα μεμονωμένα έστω ρατσιστικά περιστατικά συνιστούσαν μεν παραβατικές συμπεριφορές οι οποίες δεν θα έπρεπε να παραγνωρίζονται. Θα έπρεπε να αποκτήσουν ξεχωριστό και διακριτό περιεχόμενο. Θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται διαφορετικά από τη συνήθη παραβατική συμπεριφορά λόγω ακριβώς του κινήτρου που υποδαυλίζει τέτοια περιστατικά, του ειδικού τρόπου αντιμετώπισης και διαχείρισης τους, των κινδύνων που ελλοχεύουν από την παραγνώριση ή τη συσκότιση τους αλλά και την ανάγκη παροχής εξειδικευμένης προστασίας των θυμάτων. Θεωρούμε ότι τα περιστατικά έχουν μια σημαίνουσα βαρύτητα, αφού δεν στρέφονται μόνο εναντίον

συγκεκριμένων μαθητών, στρέφονται εναντίον θιγόμενων ομάδων που έχουν ίδια χαρακτηριστικά με τα θύματα , αφορούν εντέλει όλα τα σχολεία και όλη την κοινωνία.

Είμαστε χαρούμενοι γιατί τα τελευταία χρόνια έγιναν εκ μέρους του Υπουργείου σημαντικά βήματα στον τομέα αυτό , επιστέγασμα των οποίων είναι η ετοιμασία και παρουσίαση του Κώδικα.

Ο Κώδικας που παρουσιάζεται σήμερα έχει μια ολιστική προσέγγιση στα θέματα ρατσισμού και διακρίσεων στο σχολικό χώρο. Ο Κώδικας διακρίνει το ρατσισμό από τις αρνητικές προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τη ξενοφοβία, προβαίνοντας σε σαφείς εννοιολογικές αποσαφηνίσεις που βοηθούν στην κατανόηση ενός σύνθετου και επικίνδυνου φαινομένου, του ρατσισμού.

Σήμερα η χρήση του όρου ρατσισμός και μόνο μπορεί μεν να εμπεριέχει και την αυτονόητη καταδίκη του, όμως συρρικνώνει το φαινόμενο στις πλέον βίαιες και ακραίες εκφράσεις του αγνοώντας, τις περισσότερες φορές, τις συσχετίσεις του με τους παράγοντες που τον προκαλούν και τα προϋπάρχοντα γενεσιουργά αίτια και στοιχεία που τροφοδοτούν την έξαρση του. Αγνοώντας πολλές φορές ότι μια ρατσιστική συμπεριφορά δεν σχετίζεται μόνο με την ατομική προσωπικότητα αλλά και με μια συλλογικότητα και ένα σύστημα αξιών όπου η ατομική συμπεριφορά δεν αποτελεί μόνο προσωπικό ζήτημα.

Η σημασία του Κώδικα έγκειται στο ότι επιχειρείται συστηματικά και στοχευμένα η διαχείριση των ρατσιστικών με παιδαγωγικού όρους. Οι παιδαγωγικές παρεμβάσεις κρίνονται απαραίτητες και έρχονται να αποκαλύψουν τους κινδύνους που συνεπάγεται ο ρατσισμός για το εκπαιδευτικό σύστημα, την κοινωνία και τη δημοκρατία την οποία υπονομεύει στις βασικές αρχές και λειτουργίες της. Ο τύπος, το περιεχόμενο και η μορφή των παρεμβάσεων για διαχείριση των ρατσιστικών περιστατικών ποικίλει, εξαρτάται από την ομάδα στην οποία απευθύνεται και κλιμακώνεται ανάλογα με το είδος, την βαρύτητα και την ένταση της προσβολής των δικαιωμάτων.

Βασική αρχή που διαπνέει τον Κώδικα, και είναι σημαντικό να τονιστεί, είναι ότι για το χειρισμό ρατσιστικών περιστατικών προκρίνονται παιδαγωγικές λύσεις και παρεμβάσεις, με τη συνδρομή και συμμετοχή των μελών όλης της σχολικής κοινότητας, που αποσκοπούν πρωτίστως στην συστηματική αποδόμηση εκείνων των στοιχείων του πλέγματος αντιλήψεων-στάσεων- συμπεριφορών που οδηγούν στην εκδήλωση ρατσιστικών πράξεων, σε παραβατικές συμπεριφορές και αντιδημοκρατικές πράξεις.

Αισθάνομαι στο σημείο αυτό την ανάγκη να ευχαριστήσω τους συντάκτες του Κώδικα, τον κ. Μιχαλίνο Ζεμπύλα, Καθηγητή στο Ανοιχτό Πανεπιστήμιο και την κα

Έλενα Παπαμιχαήλ, στο Γραφείο Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας, για την εξαιρετική δουλειά και επιμέλεια του Κώδικα, τους συναδέλφους που συνέδραμαν τη σύνταξη του Κώδικα και τις αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου για την άρτια και εποικοδομητική συνεργασία μας.

Κυρίες και κύριοι,

Η καταπολέμηση και η πλήρης εξάλειψη του ρατσισμού είναι ένα δύσκολο εγχείρημα και ένας πολύ φιλόδοξος στόχος. Απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόληψη και καταπολέμηση του είναι η διασφάλιση εντός του σχολικού περιβάλλοντος ενός πλαισίου συνύπαρξης και ισότιμης συμμετοχής όπου όλα τα στοιχεία που συνθέτουν τη διαφορετικότητα του μαθητικού πληθυσμού θα αναγνωρίζονται θα προστατεύονται και θα προάγονται.